

7.3.2005

553/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Eero Kallio

TYÖRIKOSTEN TUTKINNAN KIIREELLISYYS

1 KIRJOITUS

Kantelija pyytää 6.3.2003 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjoituksessa selvittää mään, menettelikö Helsingin poliisilaitos virheellisesti hänen rikosilmoituksensa tutkinnassa. Asia ehti vanhentua ennen kuin poliisi teki päätöksen olla toimittamatta asiaa syyttäjälle.

--

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Esitutkinta on esitutkintalain 6 §:n mukaan toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Suomen perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslain 13 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on yhdistymisvapaus, johon sisältyy oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. Samoin on turvattava ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä muiden etujen valvomiseksi.

Rikoslain (578/1995) 47 luvun 5 §:n mukaan työnantaja tai tämän edustaja taikka työntekijä, joka estää sen, että

- 1) työntekijä perustaa luvallisen ammatillisen tai poliittisen yhdistyksen tai käyttää oikeuttaan liittyä tai kuulua sellaiseen tai toimia siinä taikka
- 2) työntekijät tai heidän ammattijärjestönsä asettavat tai valitsevat työpaikalle luottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun tai henkilöstön edustajan

konserniyhteistyössä, on tuomittava työnteekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta sakkoon.

Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tuomitaan myös se, joka pakottaa työntekijän liittymään tai kuulumaan ammatilliseen tai poliittiseen yhdistykseen. Yrityskin on rangaistava.

3.2

Tapahtumat

Tapahtumat ilmenevät edellä selostetusta kantelijan kirjoituksesta.

Asianajaja teki kantelijan toimeksiannosta 7.12.1999 Helsingin rikospoliisiin kirjallisen tutkintapyyntönsä epäilemästään työntekijän järjestäytymisoikeuden loukkaamisesta. Poliisista tutkintapyyntö asiakirjat lähetettiin 26.1.2000 Uudenmaan työsuojelupiiriin, joka antoi asiasta 28.6.2000 päivätyn lausunnon. Työsuojelupiirin työsuojelutoimisto pyysi poliisitutkintaa lausunnossa yksilöityjen yli kahdenkymmenen eri seikan selvittämiseksi. Työsuojelutoimisto pyysi lisäksi saada lausua asiasta esitutinnan valmistuttua ja kiinnitti huomiota asian kiireellisyyteen, koska asia vanheni rikosoikeudellisesti 6.3.2001.

Rikosylikonstaapeli kertoi lisäksi selvityksessään tapahtumista, että hän alkoi kesälomansa jälkeen elokuun lopulla 2000 hoitaa kantelijan tapausta muiden tutkintatehtäviensä ohella. Kantelijaa oli vaikea tavoittaa, koska hänellä ei ollut puhelinta. Rikosylikonstaapeli kävi useita kertoja tavoittamassa kantelijaa tämän asunnolta siinä kuitenkaan onnistumatta. Rikosylikonstaapeli sai asianajajalta tietää, että kantelijan tavoitti ilmeisesti vain postin kautta. Tämän jälkeen rikosylikonstaapeli lähetti 24.11.2000 kantelijalle kirjallisen yhteydenottopyyntönsä, jossa hän pyysi kantelijaa sopimaan kuulusteluajan poliisin kanssa. Kantelija saapui 4.12.2000 Pasilan poliisitalolle ennalta ilmoittamatta. Tuolloin hänet kuulusteltiin toinen rikosylikonstaapeli, koska rikosylikonstaapeli ei ollut paikalla. Syytteen vanhenemiseen oli tuolloin enää kolme kuukautta.

Kuulustelun jälkeen kantelija lähetti rikosylikonstaapelille kuulustelukertomuksensa, johon hän oli korjannut useita kohtia. Kantelija halusi tulla kuulluksi asiassa uudelleen. Tämä tapahtui rikosylikonstaapelin mukaan joulun aikoihin. Rikosylikonstaapeli kertoo maininneensa kantelijalle jo tuolloin, että asia vanhenee väkisin, koska asiassa oli kuulusteltava kymmenkunta henkilöä ja kun työsuojelupiiri oli lisäksi pyytänyt saada lausua tutkinnan jälkeen asiasta. Esitutkinta-aineisto piti yleensä toimittaa syyttäjälle viimeistään kolme kuukautta ennen syyteoikeuden vanhentumisajankohtaa.

Tutkinnanjohtajana asiassa toiminut rikoskomisario teki 8.5.2001 vanhentumisen perusteella esitutkinnan päätöksen.

3.3

Arviointi

Saadun selvityksen mukaan esitutkintapyyntö poliisille tehtiin yhdeksän kuukauden kuluttua tapahtumisesta. Lausuntopyyntö työsuojelupiiriin

lähetettiin 26.1. ja saatiin 28.6.2000. Tämän jälkeen aikaa syyteoikeuden vanhentumiseen oli enää vajaat yhdeksän kuukautta. Kantelija tuli kuulusteltavaksi 4.12.2000. Tämän jälkeen aikaa vanhentumiseen oli enää runsaat kolme kuukautta.

Kun asiassa oli suoritettava useita kuulusteluja ja tämän jälkeen vielä varattava työsuojelupiirille mahdollisuus lausua asiasta, oli ilmeisen selvää, ettei esitutkinta-aineistoa saataisi toimitetuksi syyttäjälle riittävän ajoissa ennen syyteoikeuden vanhentumista. Rikosylikonstaapelin tuolloin tekemää ja kantelijalle ilmoittamaa arvioita, ettei asian tutkintaa ehdittäisi suorittaa loppuun ennen vanhentumista, voidaan pitää oikeana.

Epäilty rikos vanheni kahdessa vuodessa. Työrikosten tutkinta edellyttää yleensä nopeita toimia. Tässä tapauksessa poliisilla oli tutkinta-aikaa tutkintapyynnön saapumisesta vajaat vuosi ja kolme kuukautta. Työsuojelupiirin lausunnon saapumisesta aikaa vanhenemiseen oli enää runsaat puoli vuotta. Kun Helsingissä työrikoksissa asiat on pyritty toimittamaan syyttäjälle viim eistään kolme kuukautta ennen syyteoikeuden vanhentumista, aikaa oli käytännössä kolme kuukautta.

Pidän lähtökohtaisesti tärkeänä, että esitutkinta toimitetaan siten, että esitutkintapöytäkirja voidaan antaa syyttäjälle hyvissä ajoin ennen syyteoikeuden vanhentumista. Asiaa kokonaisuudessaan arvioidessani päädyn siihen, ettei asian esitutkinnassa ole tapahtunut sellaista viivytystä, joka antaisi minulle aiheen toimenpiteisiin asian hoitamiseen osallistuneita yksittäisiä virkamiehiä vastaan.

Pyysin selvityspyynnössäni kiinnittämään huomiota myös siihen, onko Helsingin poliisilaitoksen tutkintaorganisaatioon tehty mitään erillisjärjestelyjä työsuojelurikosten tutkintaa varten.

Saadun selvityksen mukaan Helsingin poliisilaitoksen väkivaltarikosyksikössä on kolme tutkijaa erikoistunut työ- ja ympäristörikosten tutkintaan. Vuonna 2002 heidän tutkittavanaan oli muun muassa 152 työrikosepäilyä. Syksyllä 2002 työrikosjaos yhdistettiin palo- ja räjähdajaokseen, jolloin jaoksen kokonaisvahvuudeksi tuli tutkinnanjohtajan lisäksi 10 tutkijaa ja tutkin tasihteeriä. Järjestelyn tarkoituksena oli helpottaa juttujen siirtämistä tutkijalta toiselle työpaineiden kasautuessa. Ongelma on edelleenkin rikostutkijoiden vähäisyys. Työrikoksissa tutkintaa on jouduttu painottamaan sellaisiin työrikoksiin, joissa joku on kuollut tai loukkaantunut.

Kantelijan tutkintapyynnön saapumisaikaan joulukuussa 1999 Helsingin rikospoliisin väkivaltarikosyksikköön kuuluvassa jaoksessa, jonka toimialaan kuuluivat työtaturma, työsuhderikokset ja vakavat ympäristörikokset kuuluivat tutkinnanjohtajan lisäksi kaksi tutkijaa. Kolmas tutkija saatiin jaokseen kesäkuun 2000 alussa.

Helsingin poliisilaitoksella työrikokset on keskitetty niihin erikoistuneille tutkijoille. Saadusta selvityksestä ei ole tullut ilmi seikkoja, jotka antaisivat minulle aiheen toimenpiteisiin myöskään poliisilaitoksen tekemien töiden järjestelyjen suhteen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on aikaisemminkin tullut ilmi työrikosten syyteoikeuden lyhyestä vanhentumisajasta aiheutuvia ongelmia. Sen vuoksi korostankin työrikosten tutkinnan kiireellisyyttä ja yhteistyön merkitystä asian hoitamisessa. Asiassa on merkitystä myös asianomistajan tavoitettavuudella.

Pidänkin myönteisenä sitä, että valtakunnansyyttäjän ilmoituksen mukaan työsuojeluviranomaisten, poliisin ja syyttäjän yhteistyötä on pyritty ja pyritään kehittämään sen turvaamiseksi, että viranomaistoimet työrikosten osalta saadaan suoritetuksi niin sujuvasti ja nopeasti, että syyteoikeuden vanhenemiselta vältytään. Yhteistyön merkitystä korostaakseni lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Sisäasiainministeriön poliisiosastolle ja Helsingin poliisilaitokselle.

Kantelun liitteet palautetaan ohessa.